

**POLSKI
ŁAD**

STOP NIELEGALNEMU ZATRUDNIANIU I PŁACENIU POD STOŁEM

NIELEGALNE ZATRUDNIENIE

Co to jest nielegalne zatrudnienie?

To zatrudnienie przez pracodawcę osoby bez potwierdzenia na piśmie w wymaganym terminie rodzaju zawartej umowy i jej warunków.

PŁACENIE POD STOŁEM

Co to jest płacenie pod stołem?

Ze zjawiskiem takim mamy do czynienia wtedy, gdy w zawartej umowie ujawniona jest tylko część wynagrodzenia. Pozostała część umówionego wynagrodzenia jest wypłacana „nieoficjalnie”.

ODSETEK WYNAGRODZEŃ WYPŁACANYCH POD STOŁEM

(PROC. OFICJALNYCH WYNAGRODZEŃ Z UMÓW O PRACĘ, 2018 R.)

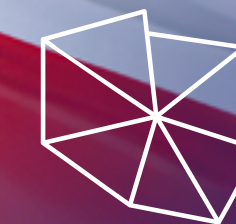

Źródło: PIE

ODSETEK PRACOWNIKÓW ZATRUDNIONYCH NA PODSTAWIE UMOWY O PRACĘ OTRZYMUJĄCYCH CZĘŚĆ WYNAGRODZENIA POD STOŁEM (W PROC., 2018 R.)

Źródło: PIE

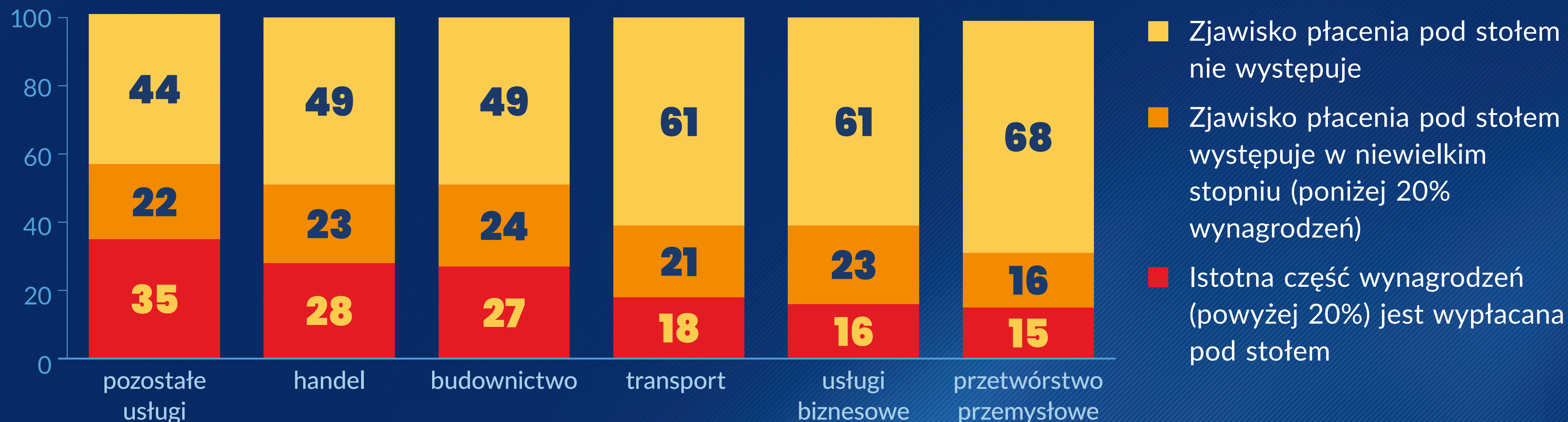

W SEKTORZE PRYWATNYM WYSTĘPUJE WYRAŹNA NADREPREZENTACJA NISKICH WYNAGRODZEŃ (OFICJALNYCH)

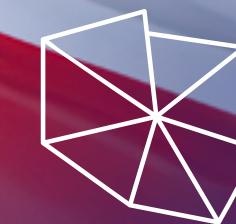

Źródło: PIE

OCENY PRZEDSIĘBIORCÓW NA TEMAT POWSZECHNOŚCI ZJAWISKA PŁACENIA POD STOŁEM W ZALEŻNOŚCI OD BRANŻY DZIAŁALNOŚCI (W PROC.)

Źródło: PIE

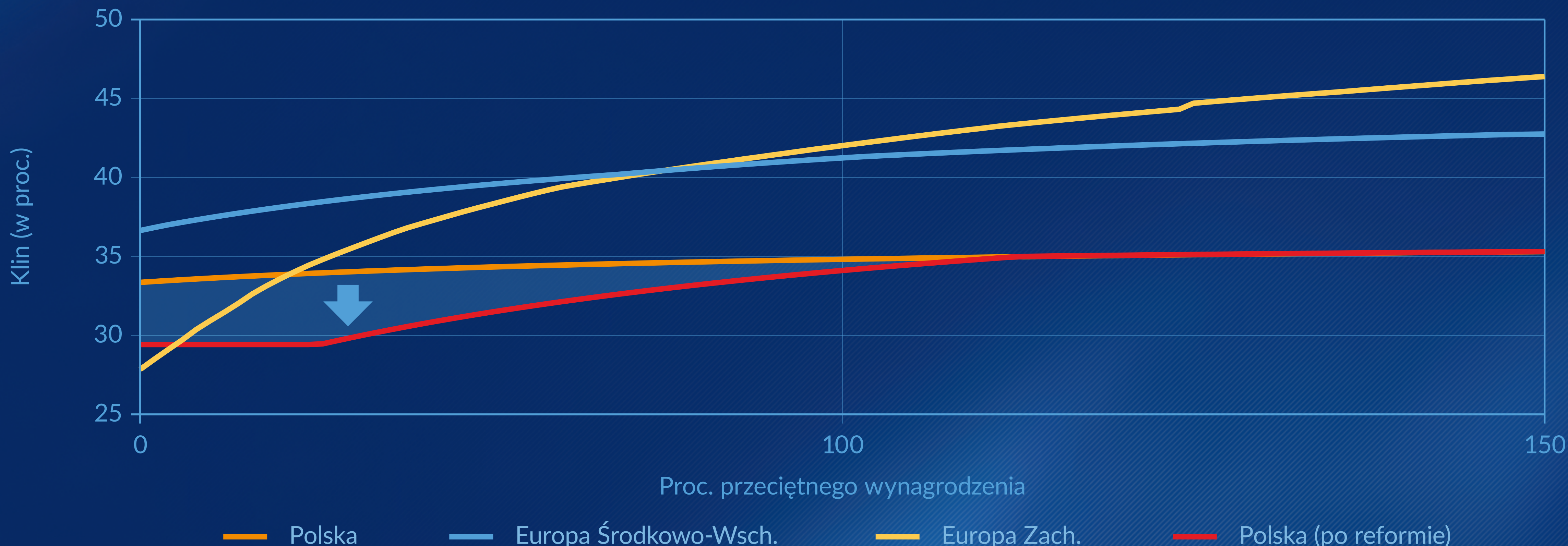
KONSEKWENCJE ZATRUDNIENIA „NA CZARNO” I PŁACENIA „POD STOŁEM”

- 1.** Niekorzystna sytuacja pracownika
- 2.** Zaburzenie konkurencji na rynku
- 3.** Straty dla budżetu, NFZ i ZUS

OBCIĄŻENIA PODATKOWO-SKŁADKOWE W RÓŻNYCH CZĘŚCIACH EUROPY

Europa Zachodnia: Austria, Belgia, Francja, Niemcy, Luksemburg, Holandia, Szwajcaria; Europa Środkowo-Wschodnia: Czechy, Słowacja, Litwa, Łotwa, Estonia, Węgry
 Kliny dla Europy za 2019 r., kliny dla Polski sparametryzowane na 2020 r. Kliny podatkowo-składkowe obliczone według metodologii OECD.

CO ZMIENIA POLSKI ŁAD?

- Pracownik zatrudniony „na czarno” oraz pracownik, który otrzymuje część wynagrodzenia „pod stołem”, w przypadku stwierdzenia takich nieprawidłowości, nie będzie płacił od tego wynagrodzenia podatku PIT.
- Wynagrodzenie pracownika zatrudnionego „na czarno” oraz wynagrodzenie wypłacone „pod stołem”, będą stanowiły przychód pracodawcy, co oznacza, że podatek od takich wynagrodzeń za pracownika zapłaci pracodawca.

DODATKOWY PRZYCHÓD PRACODAWCY

- za każdy miesiąc nielegalnego zatrudnienia, pracodawcy zostanie przypisany dodatkowy przychód w wysokości równoważności minimalnego wynagrodzenia za pracę
- przychód ten będzie przypisany niezależnie od tego, czy pracodawca faktycznie wypłacał zatrudnionemu „na czarno” pracownikowi wynagrodzenie i w jakiej wysokości.

KOSZTY UZYSKANIA PRZYCHODÓW

- Dla pracodawcy nie będą kosztem uzyskania przychodów w PIT i CIT:
  - wypłacone wynagrodzenie z tytułu zatrudnienia „na czarno” oraz wynagrodzenie wypłacone „pod stołem”,
  - zapłacone składki na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne od wynagrodzenia z tytułu zatrudnienia „na czarno” oraz od wynagrodzenia wypłaconego „pod stołem”.

TERMIN WEJŚCIA W ŻYCIE

Negatywne konsekwencje zatrudniania „na czarno” oraz płacenia „pod stołem” zaczną działać od 1 stycznia 2022 roku.

Pracodawcy zaangażowani w takie praktyki, powinni więc jak najszybciej podpisać z nielegalnie zatrudnionymi pracownikami właściwe umowy, a w przypadku płacenia „pod stołem” zmienić umowy i pokazać pełne wynagrodzenia.

BRAK PODATKU OD DOCHODU SPRZED 2022 R.

Polski Ład wejdzie w życie 1 stycznia 2022 r., ale pracownik, który, np. już w styczniu 2022 r. ujawni, że był zatrudniony „na czarno” albo dostawał część wynagrodzenia „pod stołem”, również wcześniej, np. przez cały 2021 r., nie będzie musiał płacić zaległego PIT. Podatku nie zapłaci również pracodawca.

Zwolnienie nie zadziała, jeżeli właściwy organ wszczął postępowanie w związku z nielegalnym zatrudnieniem lub nieujawnieniem części wynagrodzenia ze stosunku pracy.

~~PIT~~

SKUTEK PO STRONIE PRACOWNIKA

Pracownik zatrudniony „na czarno” lub otrzymujący część wynagrodzenia „pod stołem”, będzie miał zapewnione pod względem podatkowym całkowite bezpieczeństwo.

Jeśli w firmie pojawi się kontrola PIP lub gdy pracownik sam złoży pozew o ustalenie istnienia stosunku pracy, to:

- Nie będzie musiał zapłacić zaległego podatku z odsetkami,
- Nie będzie odpowiadał karnie za niezapłacenie podatku,
- Zaległe składki zapłaci za niego pracodawca.

SKUTEK PO STRONIE PRACODAWCY

Pracodawca który zatrudnia pracownika „na czarno” lub płaci mu część wynagrodzenia „pod stołem” od stycznia 2022 r. będzie ponosić odpowiedzialność za wszystkie zobowiązania publicznoprawne pracownika:

- będzie odpowiadał karnoskarbowo za nieodprowadzenie zaliczek,
- będzie odpowiadał za zobowiązania podatkowe oraz składkowe pracownika,
- zapłaci dodatkowy podatek od przychodów równych minimalnemu wynagrodzeniu,
- nie będzie mógł poniesionych z tego tytułu wydatków zaliczyć do kosztów uzyskania przychodów.

CO POWINIEN ROZWAŻYĆ PRACODAWCA?

- dalsze zatrudnianie na czarno będzie się wiązać z dużym ryzykiem, ponieważ pracownik nie będzie obawiał się podatkowych konsekwencji zgłoszenia takiego zatrudnienia Państwowej Inspekcji Pracy.
- przełom grudnia i stycznia to najlepszy moment na legalne zatrudnienie pracownika lub na odejście od praktyki wypłacania części wynagrodzenia „pod stołem”.

Polski Ład: ujawnianie pracy na czarno i wypłat pod stołem – konsekwencje składowe

prof. Gertruda Uścińska
prezes
Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

22 listopada 2021 r.

1. Ujawnianie pracy na czarno i zarobków

- 2-3. Konsekwencje dla pracodawcy

---

4. Konsekwencje dla pracownika

---

5. Przyczyny ukrywania pracy i zarobków

---

6. Skutki ukrywania pracy i zarobków

---

7. ZUS na straży przepisów prawa

---

8. Źródła informacji o procederach

---

9. Kontrola mikrofirm przez ZUS

- 10-11. Szara strefa – dane GUS

Plan prezentacji

- **Prof. Gertruda Uścińska, prezes ZUS przedstawia:**
  - ✓ zachęty składkowe wynikające z Polskiego Ładu do ujawniania nielegalnego zatrudnienia i wynagrodzeń nieujawnionych,
  - ✓ dane oraz komentarz ekspercki dotyczący tego zagadnienia

1. Ujawnianie pracy na czarno i zarobków

- **Od 1 stycznia 2022 r. Polski Ład wprowadza nowe rozwiązania podatkowe i składkowe:**
  - ✓ **Podstawa prawna** – ustawa z dnia 29 października 2021 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw (**Polski Ład**)
  - ✓ **Cel zmian** – ograniczanie nielegalnego zatrudniania pracowników oraz ukrywania przed właściwymi organami części wynagrodzenia ze stosunku pracy
  - ✓ **Nielegalne zatrudnienie** – zatrudnienie przez pracodawcę osoby bez potwierdzenia na piśmie w wymaganym terminie rodzaju zawartej umowy i jej warunków

2. Konsekwencje dla pracodawcy (podatki)

- **Od 1 stycznia 2022 r. w razie ujawnienia nielegalnego zatrudnienia lub przypadku ukrywania przed właściwymi organami części wynagrodzenia ze stosunku pracy:**
  - ✓ **u pracodawcy powstanie dodatkowy przychód** z działalności gospodarczej (odpowiednio: równowartość wynagrodzenia minimalnego lub zaniżone wynagrodzenie)
  - ✓ **pracodawca nie wliczy do kosztów uzyskania przychodów:**
    - **wynagrodzenia** wypłaconego z tytułu nielegalnego zatrudnienia
    - **różnicy** między deklarowanym a faktycznym wynagrodzeniem
    - **składek** od tych kwot
  - ✓ **Dotyczy: przypadków zaistniałych od 1.1.2022 r.**

3. Konsekwencje dla pracodawcy (składki)

- **Od 1 stycznia 2022 r. w razie ujawnienia nielegalnego zatrudnienia lub przypadku ukrywania przed właściwymi organami części wynagrodzenia ze stosunku pracy:**
  - ✓ **pracodawca sfinansuje w całości z własnych środków składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i chorobowe oraz na ubezpieczenie zdrowotne od wynagrodzenia z tytułu nielegalnego zatrudnienia oraz od części, w której pracodawca zaniżył podstawę wymiaru składek pracownika**
  - ✓ **składki nie obciążają osobę ubezpieczoną (pracownika)**
  - ✓ **Dotyczy: przypadków zaistniałych od 1.1.2022 r.**

4. Konsekwencje dla pracownika

■ Nielegalnie zatrudniony pracownik:

- ✓ **nie zapłaci podatku** od przychodu z tytułu nielegalnego zatrudnienia ani od заниżonych zarobków (zwolnienie z PIT)
– **dotyczy: także przypadków zaistniałych przed 1.1.2022 r.**
- ✓ **uzyska dostęp do opieki zdrowotnej i świadczeń z ubezpieczeń społecznych** (emerytur, rent i zasiłków)
- ✓ **nie będzie finansować składek na ubezpieczenia** – składki będą w całości pokrywane przez pracodawcę
– **dotyczy: przypadków zaistniałych od 1.1.2022 r.**

W stanie prawnym do 31 grudnia 2021 r. ubezpieczony finansuje składki zgodnie z ustawowym podziałem, co oznacza, że pracodawca ma prawo żądania zwrotu części wynagrodzenia

5. Przyczyny ukrywania pracy i zarobków

- **Inicjatywa zwykle leży po stronie pracodawców (dla zmniejszenia kosztów pracy):**
  - ✓ płacenie pod stołem
  - ✓ praca na czarno
  - ✓ zawieranie umów o dzieło w miejsce umów zlecenia lub o pracę
  - ✓ pozorowanie zbiegu tytułów do ubezpieczeń

- **Czasami zależy na tym pracownikowi (dla ograniczenia możliwości egzekucji, wyższej wypłaty na rękę):**
  - ✓ czasami bez świadomości utraty ochrony socjalnej

6. Skutki ukrywania pracy i zarobków

- **Skutki dla pracownika:**
  - ✓ **ograniczenie ochrony pracowniczej** (urlopy, BHP, brak wypłaty wynagrodzenia, zwolnienie) i **socjalnej pracowników** (brak prawa lub niższe zasiłki, renty, emerytury)

- **Skutki dla gospodarki i państwa:**
  - ✓ **ubytek dochodów budżetu państwa oraz składek** na ubezpieczenia społeczne, NFZ i inne fundusze (łącznie 17 mld zł w 2018 r. według badań Polskiego Instytutu Ekonomicznego),
  - ✓ **zniekształcenia na rynku** (niektóre firmy uzyskują nieuczciwą przewagę konkurencyjną, a ich bezkarność zachęca inne firmy)

7. ZUS na straży przepisów prawa

- **Obowiązki płatnika składek m.in.:**
  - ✓ zgłaszanie osób ubezpieczonych do ubezpieczeń społecznych
  - ✓ samoobliczenie, pobranie i opłacenie składek

- **Obowiązki Zakładu Ubezpieczeń Społecznych m.in.:**
  - ✓ stwierdzanie i ustalanie obowiązku ubezpieczeń
  - ✓ kontrola płatników składek i ubezpieczonych
  - ✓ ZUS ma prawo weryfikować charakter zawartej umowy

8. Źródła informacji o procederach

- **W wielu przypadkach nieprawidłowości są trudne do wykrycia:**
  - ✓ dotyczy to zwłaszcza małych firm (**uproszczone formy rachunkowości**)
  - ✓ identyfikacja przypadków na podstawie informacji zewnętrznych (**inne instytucje**, np. PIP, **sygnaliści**, np. byli pracownicy, księgowi)
  - ✓ zawiadomienia zawierają np. **kopie „zeszytu wypłat”**, płyty z tzw. **„drugą księgowością”**, zdjęcia **nieoficjalnych list płac**
- **Zakład Ubezpieczeń Społecznych prowadzi:**
  - ✓ **postępowania wyjaśniające**
  - ✓ **kontrolę** przez inspektorów kontroli ZUS

9. Kontrola mikrofirm przez ZUS

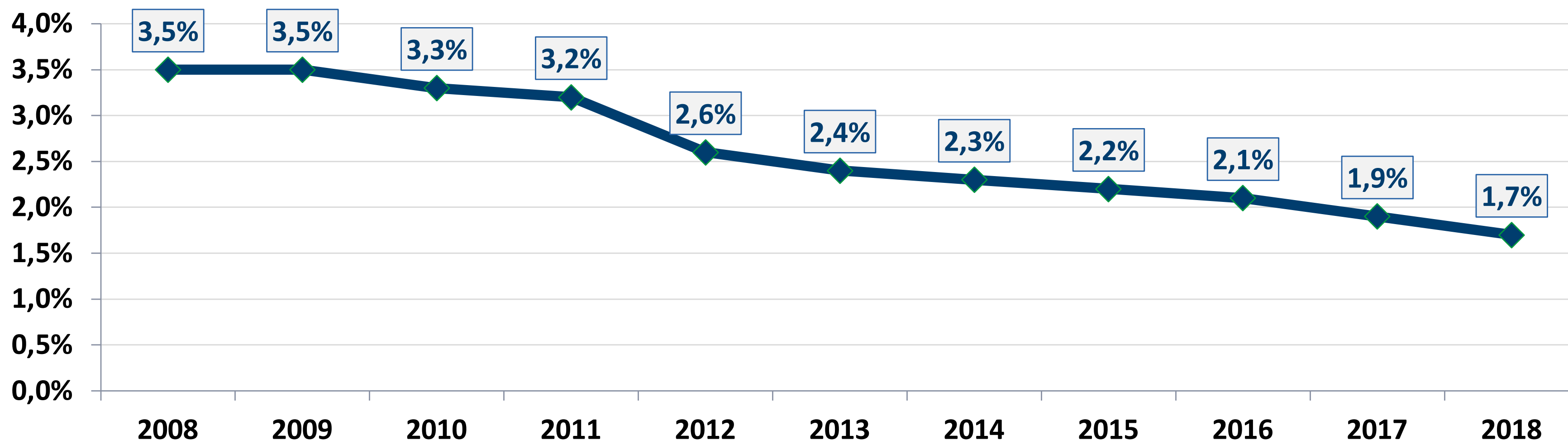
- **Dane ZUS o kontroli mikrofirm (do 9 ubezpieczonych):**
  - ✓ Kontrole ZUS: prowadzone z uwzględnieniem Prawa przedsiębiorców, planowe, po dokonaniu analizy ryzyka
  - ✓ Liczba kontroli: **23,6 tys.** w 2018 r., **18,6 tys.** w 2019 r.
  - ✓ **Efekty kontroli:** dodatni skutek finansowy: **35,4 mln zł** w 2018 r., **30,5 mln zł** w 2019 r.

- **Największe nieprawidłowości dotyczą branż:**
  - ✓ transport drogowy
  - ✓ restauracje i inne stałe placówki gastronomiczne
  - ✓ działalność ochroniarska
  - ✓ roboty budowlane

10. Szara strefa – dane GUS

- ✓ Wielkość „szarej strefy” gospodarki jest mierzona w ramach badań GUS jako udział w PKB z tytułu wykonywania pracy nierejestrowanej oraz w jednostkach zarejestrowanych

Wykres: udział w PKB z tytułu wykonywania pracy nierejestrowanej w latach 2008–2018

Źródło danych: raporty GUS, *Rachunki narodowe według sektorów instytucjonalnych w latach [2008–2018]*

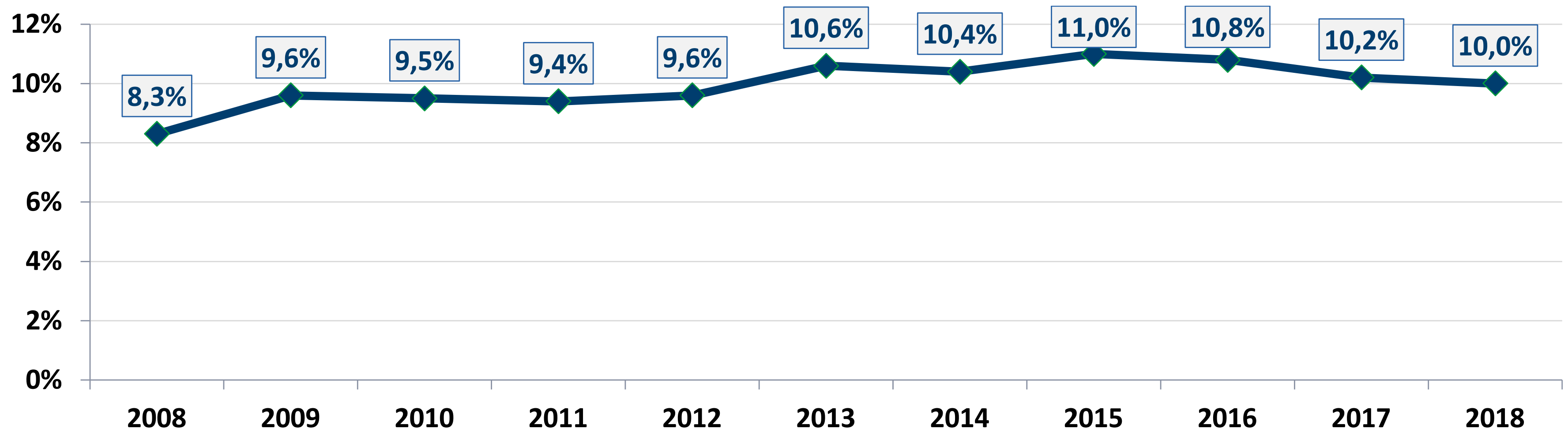

11. Szara strefa – dane GUS

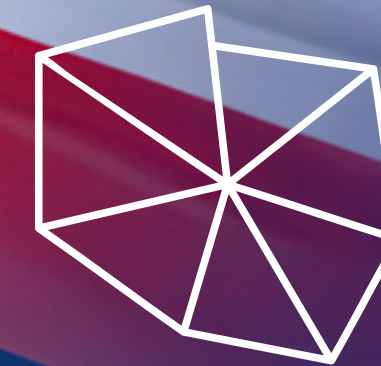
- ✓ Wielkość „szarej strefy” gospodarki jest mierzona w ramach badań GUS jako udział w PKB z tytułu wykonywania pracy nierejestrowanej oraz w jednostkach zarejestrowanych

Wykres: rozmiar szarej gospodarki w jednostkach zarejestrowanych jako odsetek PKB w latach 2008–2018

Źródło danych: raporty GUS, *Rachunki narodowe według sektorów instytucjonalnych w latach [2008–2018]*

strona: www.zus.pl
twitter: [@zus_pl](https://twitter.com/zus_pl)
kontakt: cot@zus.pl

POLSKI
ŁAD

STOP NIELEGALNEMU ZATRUDNIANIU I PŁACENIU POD STOŁEM